

Temat

**Zestawienie perspektyw. Krytyczna
lektura *W pustyni i w puszczy*
Henryka Sienkiewicza**

CENTRUM EDUKACJI
OBYWATELSKIEJ

Odpowiadaj
na globalne
wyzwania

Cele zajęć

- Przeanalizujesz fragmenty powieści *W pustyni i w puszczy* Henryka Sienkiewicza pod kątem języka, jakim opisał Afrykę i jej mieszkańców oraz mieszkanki.
- Poznasz wskazówki, jakimi warto się kierować, pisząc i mówiąc o Afryce oraz jej mieszkańcach i mieszkankach.

Pytanie kluczowe

Co powiedzieliby współcześni Afrykanie i Afrykanki po przeczytaniu *W pustyni i w puszczy* Henryka Sienkiewicza?

Pytania do pracy w grupach

- W jaki sposób autor przedstawia mieszkanki i mieszkańców Afryki w swojej powieści?
- Jakie cechy im przypisuje?
- Czym różnią się Kali, Mea, Mahdi czy inni mieszkańcy i mieszkanki Afryki od Stasia, Nel i innych Europejczyków?

**Co powiedzieliby współcześni Afrykanie
i Afrykanki po przeczytaniu *W pustyni i w puszczy*
Henryka Sienkiewicza?**

Dziesięć wskazówek, jak mówić i pisać o Afryce

1. **Afryka nie jest jednym krajem.** Na kontynencie afrykańskim funkcjonują 54 państwa, różnią się od siebie, tak jak różne są kraje Europy, np. Szwecja i Bułgaria.
2. **Nie należymy do plemion,** tylko do wspólnot etnicznych i społeczności.
3. **Afryka ma historię,** która zaczęła się na długo przed pojawieniem się Europejczyków.
4. **Afryka ma swoje współczesne i pozytywne oblicze.** Za to, jaka Afryka jest dziś, odpowiadają również europejskie państwa kolonialne i polityka wielkich mocarstw po dekolonizacji Afryki.
5. Pisząc o wojnie i innych tragicznych wydarzeniach, pamiętaj, że nie dotyczą one całego kontynentu, dlatego **nie mów i nie pisz: „afrykańska wojna”, „głód w Afryce”.**
6. **Afryka nie jest skansenem** zamkniętym w kapsule czasu.
7. **Afryka nie jest jedynym rejonem świata, gdzie żyją osoby z wirusem HIV.** Może zarazić się nim każdy, podobnie jak każdy, bez względu na kolor skóry, może być jego nosicielem.
8. **Pisz i mów „Afrykanka” i „Afrykanin”,** a nie „Murzynka” i „Murzyn”. Słowo „Murzyn” nie określa naszego pochodzenia i jest uznawane przez nas za obraźliwe.
9. Nie kieruj się polityczną poprawnością, ale **przyzwoitością i szacunkiem wobec tych, o których piszesz.**
10. **Każdy żart ma swoje granice.**

Źródło: M. Diouf, A. Igiehon, N. Karamalla, D. Rasolomampionona, P. Średziński, Jak mówić i pisać o Afryce, Fundacja Afryka Inaczej, Warszawa 2011, <http://afryka.org/batory/poradnik.pdf>.

Pytanie do pracy w grupach

- Które ze wskazówek zostałyby naruszone przez autora *W pustyni i w puszczy*, gdyby istniały w czasach Sienkiewicza?

Podsumowanie

- Sienkiewicz żył w czasach, w których jego poglądy były popularne wśród mieszkańców i mieszkanki Europy.
- Obecnie uznajemy, w duchu poszanowania praw człowieka, że owe poglądy są krzywdzące i niesprawiedliwe; warto korzystać ze wskazówek, które pomogą nam mówić o innych z szacunkiem, bez obrażania ich i poniżania.
- Gdy mówimy o innych, warto wystrzegać się stereotypów i naszych niepopartych faktami wyobrażeń.
- Gdy mówimy i piszemy o kimś - zapytajmy zainteresowanych, opisywane osoby będą wiedziały najlepiej, co jest zgodne z prawdą, a co nie.